

היום שאחרי מלחמת עזה 2023: בניית תשתית כלכלית-מדינתית בעזה כחלק מהסדר ישראלי- פלסטיני בהקשר של שיתוף פעולה אזורי

נייר מדיניות

יצחק גל

נובמבר 2023

מסמך זה הוא חלק מסדרה של ניירות מדיניות במסגרת פרויקט משותף של מכון מיתווים וקרן ברל כצנלסון לחשיבה על היום שאחרי המלחמה.

השבר הנורא של 7 באוקטובר והמלחמה הנוכחית בעזה יוצרים, כמו כל משבר גדול, גם הזדמנות לשינוי. נייר מדיניות זה מציג קווים מנחים למהלך שיוביל, בסיום המלחמה הנוכחית בעזה, ליציבות כלכלית, ביטחונית ומדינית לטווח ארוך.

הגישה המוצעת בנייר זה היא של שילוב "תכנית זינוק כלכלי" עם הסדרה מדינתית, במסגרת של שיתוף פעולה כלכלי אזורי, על פי היסודות הבאים: (1) **סיום המלחמה בעזה במצב בו משטר חמאס אינו קיים יותר**. הוא מוחלף במערכת שלטונית יציבה, אשר תשלב בין הלגיטימיות של הרשות הפלסטינית למעורבות בינלאומית ואזורית עמוקה, (2) **תכנית כלכלית דו-שלבית מקיפה עבור עזה**: בשלב הראשון "תכנית מענה מידי ושקום מהיר", אך במקביל תכנית "זינוק כלכלי" שתציב את רצועת עזה על מסלול של צמיחה כלכלית מהירה ויציבה לטווח ארוך, (3) **תכנית הזינוק הכלכלי של רצועת עזה, תהיה חלק מתכנית רחבה יותר להזנקה כלכלית של הרשות הפלסטינית**. התכנית הכלכלית תשתלב ותתמוך במהלך ההסדרה המדינית וייצוב המערכת הישראלית-פלסטינית.

הזנקה הכלכלה של עזה, והכלכלה הפלסטינית באופן כללי, תושג על ידי שילוב של כמה מרכיבים. החשובים שבהם: (1) סט של פרויקטים "משני משחק" ברצועת עזה ובגדה המערבית, (2) המשך הקשר העמוק עם הכלכלה הישראלית ושילוב כלכלי בין עזה לגדה המערבית, (3) פיתוח קשרים כלכליים עם גוש מדינות המפרץ, כשותף כלכלי חזק נוסף, לצד ישראל, (4) שילוב עזה והגדה המערבית בתהליכים הרחבים יותר של שיתוף הפעולה הכלכלי המתרחשים באזור, ובפרויקטים אזוריים גדולים, (5) קפיצת מדרגה בהיקף ההשקעות בתוך הכלכלה הפלסטינית, כחלק מהתהליכים הנ"ל.

המרכיב הכלכלי חיוני לתמיכה במרכיב המדיני, וכך גם להיפך. סיום המלחמה בעזה ללא פתרון על פי הקווים המנחים המוצגים בנייר זה, משמעותו הפקרה מחדש של עזה לכוחות הרדיקליים בחברה הפלסטינית וחזרה לנקודת המוצא של ערב ה-7 באוקטובר – אי יציבות בעזה ומצב של ניהול הסכסוך ברמות משתנות של אלימות. המחיר הגבוה של מדיניות זאת כבר ידוע.

הרעיון המסדר

השבר הנורא של 7 באוקטובר והמלחמה הנוכחית בעזה יוצרים, כמו כל משבר גדול, גם הזדמנות לשינוי: (1) הכרה אצל כל השחקנים הרציונאליים שהמחיר של מדיניות "ניהול הסכסוך", והשלמה עם קיום משטר חמאס ואף חיזוקו כחלק מאסטרטגיה של בידול בין עזה לאיו"ש, הוא גבוה מדי, (2) קשב אצל מקבלי החלטות ובציבור לפרדיגמות שונות מאלו שהתקבעו אצלם, וכן (3) נכונות בינלאומית ואזורית להתערבות משמעותית ולהשקעה גדולה של משאבים במהלכים שתכליתם הסדרה ויציבות ברצועת עזה, בהקשר של התקדמות לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני באופן כללי.

נייר מדיניות זה מציע קווים מנחים לתכנית כלכלית המשולבת במהלך של הסדרה מדינית, על פי היסודות הבאים:

- סיום המלחמה בעזה במצב בו **משטר חמאס אינו קיים יותר**. הוא מוחלף במערכת שלטונית יציבה, אשר תשלב בין הלגיטימיות של הרשות הפלסטינית למעורבות בינלאומית ואזורית עמוקה. כדי להשיג שינוי זה הכרחי ודחוף שלמאמץ הצבאי של ישראל יתלוו שני מהלכים משלימים: (1) מהלך מדיני נמרץ, (2) חסימת צינורות המימון של חמאס (רובם ככולם בשליטה ישראלית),¹ ומניעת השתלטות של חמאס (באמצעות אונר"א-עזה) על הסיוע ההומניטרי הבינלאומי – המקור הכלכלי החדש שיהיה בשנים הקרובות החשוב ביותר בעזה. רק שילוב המאמצים הצבאי, המדיני והכלכלי ייצור שינוי בסיסי במצב המדיני – ביטחוני ויאפשר לעקור מהשורש את משטר חמאס בעזה ולהחליפו במערכת שלטונית חדשה. זאת, תוך חיזוק והעצמה של הגורמים המתונים בזירה הפלסטינית.
- **תכנית כלכלית דו-שלבית מקיפה עבור עזה**: (1) בשלב הראשון "תכנית מענה מיידי ושיקום מהיר" – מול הצרכים ההומניטריים הדחופים והצורך המיידי בשיקום מבני מגורים ותשתיות, אך במקביל (2) תכנית "זינוק כלכלי" שתציב את רצועת עזה על מסלול של צמיחה כלכלית מהירה ויציבה לטווח ארוך.
- **תכנית הזינוק הכלכלי של רצועת עזה**, תהיה חלק מתכנית רחבה יותר להזנקה כלכלית של הרשות הפלסטינית, בהתבסס על האסטרטגיה המפורטת בהמשך. התכנית הכלכלית תשתלב ותתמוך במהלך ההסדרה המדינית וייצוב המערכת הישראלית-פלסטינית.
- זינוק כלכלי של רצועת עזה (ושל הרשות הפלסטינית) מחייב, בין השאר, הישענות על האדנים המרכזיים הבאים: (1) **חיבור כלכלי בין עזה לגדה המערבית** (קץ מדיניות הבידול), (2) **המשך**

¹ ראו סקירה וניתוח ב- [נתיב הדמים: כך פועל המודל הכלכלי של חמאס | ישראל היום \(israelhayom.co.il\)](https://www.israelhayom.co.il) - N12 מימון
[מאס – בסיוע הרשות הפלסטינית ובהסכמת ישראל \(mako.co.il\)](https://www.mako.co.il)

והעמקה של הקשר הכלכלי בין עזה לישראל, (3) שילוב עזה והפלסטינים בתהליכים רחבים יותר של שיתוף פעולה אזורי.

➤ במקביל, בצד הישראלי, מומלץ לבחון את האפשרות למנף את הנכונות הבינ"ל להשקיע בייצוב המצב בעזה גם לפיתוח של אזור הנגב המערבי של ישראל (עוטף עזה), כחלק ממהלך אסטרטגי רחב יותר של פיתוח הנגב והערבה. זאת, תוך ניצול ההזדמנות הכלכלית שיוצר המהלך הסעודי של פיתוח אזור צפון הים האדום. מהלך זה כולל השקעות ענק בתכנית NEOM ומהלכים נוספים, שתכליתם להפוך את המרחב של צפון הים האדום והאזורים הסמוכים אליו למרכז בינלאומי גדול חדש של פעילות כלכלית, תיירות והתיישבות (ראו בהמשך).

המעטפת המדינית:

נקודת המוצא של תהליך השיקום ושל תכנית "הזינוק הכלכלי" של רצועת עזה (והכלכלה הפלסטינית כולה) הוא החלפת המשטר של חמאס במערכת שלטונית זמנית, אשר תישען על הלגיטימיות של הרשות הפלסטינית והמוסדות הפלסטיניים המוכרים על ידי הקהילה הבינ"ל וישראל, תוך שדרוג היכולות של הרש"פ ובעזרת מעטפת בינלאומית – אזורית חזקה. המערכת השלטונית הזמנית תנהל את רצועת עזה לתקופה מוגבלת של מספר שנים. המשימות שלה: לייצב את המערכת השלטונית, לייצב רגיעה ביטחונית מול ישראל, להחזיר את הרצועה לחיים נורמליים של ביטחון, חוק וסדר, ולבצע את תכנית השיקום המיידית והזינוק הכלכלי. המערכת השלטונית הזמנית תעביר את רצועת עזה בהדרגה לשלטון מלא של המוסדות הפלסטיניים המוכרים, בהתאם לעמידה באבני דרך מוגדרות ומוסכמות.

האסטרטגיה של תכנית השיקום והזינוק הכלכלי

שורה של עבודות וניתוחים כלכליים מעמיקים, שנערכו בשני העשורים האחרונים, חזו צמיחה חזקה מאוד של הכלכלה הפלסטינית, ובמיוחד הכלכלה של עזה (גידול דו-ספרתי של התמ"ג לאורך תקופה ארוכה), אם וכאשר ייוצרו תנאים של יציבות פוליטית ואקו-סיסטם התומך בפיתוח כלכלי. המשמעות: זינוק של יותר מפי שתיים בתמ"ג הפלסטיני לנפש במהלך של עשר שנים (בהשוואה לשנת 2022), ויותר מפי ארבעה בתמ"ג לנפש בעזה. זינוק זה יקרב את רמת החיים בעזה לזו של הגדה המערבית (כפי שהיה ערב השתלטות חמאס על רצועת עזה בשנת 2006), ויצב את הרשות הפלסטינית בכללותה (עזה + גדה מערבית) ברמת חיים מהגבוהות ביותר בין המדינות הערביות, אחרי מדינות המפרץ. תכנית "הקפיצה הכלכלית" המוצגת בנייר עמדה זה, מתבססת על העבודות הנ"ל.

הזנקת הכלכלה של עזה, והכלכלה הפלסטינית באופן כללי, תושג על ידי שילוב של המרכיבים ומנועי הצמיחה המתוארים להלן. כל אחד מהמרכיבים הללו ייצור עשרות אלפי מקומות עבודה חדשים בתוך עזה והגדה המערבית (חלקם אף יותר מכך):

- "תכנית מענה מידי ושיקום מהיר" של רצועת עזה, שהיקפה הנדרש יהיה בסדר גודל של סביב 15 מיליארד דולר, תהווה מנוע צמיחה מהיר וחזק מאוד.
- סט של פרויקטים "משני משחק" ברצועת עזה ובגדה המערבית, אשר יצמצמו משמעותית את התלות של הכלכלה הפלסטינית בישראל, ויעבירו עשרות אלפי מקומות עבודה לתוך עזה והגדה המערבית.
- שילוב כלכלי בין עזה לגדה המערבית, באופן שיאפשר לממש יתרונות גדולים של סינרגיה בין הכלכלות של שני האזורים.
- המשך הקשר העמוק עם הכלכלה הישראלית הגדולה (יחסית) והמתקדמת, תוך שינוי אופי הקשרים הללו: מעבר הדרגתי מעבודת פלסטינים בישראל לשיתוף פעולה המבוסס על עבודה בתוך שטחי עזה והגדה המערבית – בעיקר לשם יצוא לשווקים שלישיים, מעבר הדרגתי לשיתוף פעולה בתחומים של תעשייה מתקדמת תוך ניצול כוח העבודה הפלסטיני המשכיל ועוד. קשר עמוק כזה יעניק לכלכלה הפלסטינית יתרונות גדולים בהשוואה לכלכלות אחרות באזור.
- פיתוח קשרים כלכליים עם גוש מדינות המפרץ, כשותף כלכלי חזק נוסף, לצד ישראל. למדינות המפרץ יכולות חזקות בתחומים בהם ישראל חלשה יותר. בין השאר, יכולות מוכחות בביצוע וניהול של מיזמים גדולים מאוד (תשתיות תחבורה ימית ויבשתית, אנרגיה מתחדשת ופרויקטים "ירוקים" גדולים אחרים, אזורי תעשייה גדולים ועוד). לשילוב בין החוזקות הללו של מדינות המפרץ לבין החוזקות הישראליות בתחומים אחרים, תהיה תרומה גדולה לתכנית הזינוק הכלכלי של עזה, ולשיתוף הפעולה הכלכלי האזורי באופן כללי.
- שילוב עזה ואיו"ש בתהליכים הרחבים יותר של שיתוף הפעולה הכלכלי המתרחשים באזור, ובפרויקטים אזוריים גדולים. שילוב כזה יהפוך את הרשות לאחד הנהנים העיקריים מתהליכים אלו, לצד ירדן ובשיתוף פעולה עם ישראל.
- כל הנ"ל יתבטא גם בקפיצת מדרגה בהיקף ההשקעות בתוך הכלכלה הפלסטינית: השקעות של גופי סיוע בינלאומיים בתשתיות, ולצידן השקעות פרטיות בענפי המשק (תעשייה, תיירות, חקלאות וכד') - של משקיעים פלסטינים, ערבים (במיוחד חברות גדולות מהמפרץ) ובינלאומיים.

1. תכנית מענה מידי ושיקום מהיר

בהתאם להתפתחות המלחמה, נראה כי היא תסתיים עם סביב 1.5 מיליון עקורים שיתרכזו בחלק הדרומי של רצועת עזה, יותר מ-250,000 יחידות דיור שיהרסו או יינזקו ברמה שתחייב בנייה מחדש. זאת לצד הרס חסר תקדים של תשתיות, מבנים ציבוריים, מתקני תעשייה, חקלאות, גידול דגים ונכסים אחרים של המגזר העסקי. היקף זה של הרס גבוה פי ארבעה-חמישה מכפי שהיה בצוק איתן, בשנת 2014.

בהתבסס על אומדני הנזק והשיקום משנת 2014, התקציב שידרש לתכנית המענה והשיקום המידיים (תמיכה במזון, צרכי בריאות וכד'), לצד בנייה מחדש ושיקום פיזי של מבני המגורים, התשתיות וכד'), צפוי להגיע לסדר גודל של 15 מיליארד דולר. תכנית המענה המידי והשיקום לא תהיה תכנית "בנייה מחדש של מה שהיה ערב המלחמה", אלא שלב ראשון של "תוכנית הקפיצה הכלכלית" של רצועת עזה. כלומר, בנייה של אזורי המגורים והתשתיות במסגרת תכנון פיזי וכלכלי חדש של רצועת עזה, תוך התייחסות להיבטים של קיימות, חוסן ויציבות כלכלית וחברתית.

2. סט פרויקטים "משני משחק" ברצועת עזה

אבן הפינה של תוכנית "הזינוק הכלכלי" תהיה שורה של פרויקטים משני משחק, אשר ישנו את פניה של כלכלת עזה (והכלכלה הפלסטינית בכללותה), ויאפשרו את הצמיחה הכלכלית החזקה לטווח הארוך. סט פרויקטים זה ייצור תשתית כלכלית חזקה עבור עזה והגדה המערבית, אשר (1): תפחית מאוד את תלותה של הכלכלה הפלסטינית בישראל, (2) תהיה בנויה באופן שייצור אינטגרציה כלכלית ושילוב של רצועת עזה (והגדה המערבית) עם המערכת הכלכלית האזורית.

כל הפרויקטים המפורטים מטה נבחנו לעומק בעבודות כלכליות מעמיקות ונמצאו בעלי היתכנות טכנית וכלכלית. פרויקטים אלו מובאים לצורך המחשה. במהלך גיבוש התכנית תידרש כמובן בחינה מקיפה שלהם, לרבות חלופות אפשריות, ולצידם שורה ארוכה של מהלכים נוספים.

הביצוע של חלק גדול מהפרויקטים הללו יוכל להתחיל סמוך לאחר שיושגו ביטחון ויציבות תחת גוף השלטון הזמני, ורצועת עזה תחזור לחיים נורמליים של ביטחון, חוק וסדר. זאת, במקביל להתקדמות בביצוע של תכנית המענה המידי והשיקום. תרומתם הכלכלית תבוא לידי ביטוי מידי בכך שהתכנון וההקמה שלהם ייצרו עשרות אלפי מקומות עבודה. רוב הפרויקטים יבוצעו בכמה שלבים. תרומתם הגדולה לצמיחה הכלכלית, לתעסוקה ולהכנסות משקי הבית תבוא לידי ביטוי ממשי כבר עם השלמת השלב הראשון שלהם – תוך 2-3 שנים בחלק מהפרויקטים הללו.

תחבורה

➤ **נמל ימי פלסטיני ב"אי תשתיות"** בגבולה הצפוני של רצועת עזה עם ישראל (ראו בהמשך)

➤ **רכבת:**

❖ קו רכבת המחבר את עזה אל הגדה המערבית, מתקומיה (ממערב לחברון) לצומת התחבורה הראשי הצפוני של רצועת עזה בארז.

❖ קו רכבת ראשי צפון-דרום לאורך הגבול המזרחי של רצועת עזה עם ישראל.

❖ שלוחה שתחבר את צומת התחבורה של עזה בארז למערך הרכבות הישראלי (ושלוחות דומות מהגדה המערבית). באופן זה תתחבר גם מערכת הרכבות הפלסטינית, דרך ישראל וירדן, למערך הרכבות ולפרוזדור היבשתי האזורי – מנמלי הים התיכון (חיפה, אשדוד ועזה) למפרץ ולעיראק.

רשת התחבורה המסילתית, וחיבורה למערכת האזורית, יאפשרו הוזלה דרמטית בעלויות ההובלה של היצואנים והיבואנים הפלסטינים. מהלך זה יסיר את החסם המכביד ביותר על היצוא הפלסטיני ואחד החסמים הקשים על התפתחות הכלכלה הפלסטינית באופן כללי.

➤ **פיתוח מעבר ארז והפיכתו למסוף מטענים ומרכז תחבורה גדול.** מסוף ארז ישרת הן תנועה גדולה של נוסעים (ברכבת ובמכוניות) בין ישראל לעזה ובין הגדה המערבית לעזה, והן תנועה גדולה של מטענים (במשאיות וברכבת). תנועת הסחר הגדולה עם הגדה המערבית ודרכה לירדן ולמפרץ, לצד גידול גדול בתנועת סחורות ונוסעים לישראל, **יחייבו לפתח את מעבר ארז כנמל יבשתי גדול.**

➤ ההיקף הגדול של תנועת סחורות מעזה ואליה, ככל שתתקדם תכנית "הזינוק הכלכלי", יחייבו לפתח גם את **מעברי כרם שלום ורפיח**, כמסופים גדולים למעבר סחורות ונוסעים.

אי תשתיות בגבול הצפוני של רצועת עזה עם ישראל

בהתחשב בשטח הקטן והצפיפות של רצועת עזה, אי מלאכותי צפוי להיות פתרון טוב ביותר עבור כמה פעילויות הדורשות שטחי קרקע גדולים וריחוק ממרכזי אוכלוסייה: נמל ימי גדול (לרבות שטחי עורף נמל גדולים הנדרשים לנמל כזה), מתקנים גדולים להתפלת מי ים, תחנות כוח גדולות, מתקני טיפול בפסולת וכן תעשיות עם רגישות סביבתית (בית זיקוק, מפעל מלט, תעשיות כימיות וכד'). לגבי חלק מהפעילויות הללו (נמל ימי ועוד), יש גם יתרונות ביטחוניים למיקומם על גבי אי שקל יותר לפקח על הכניסה והיציאה ממנו.

בדיקת היתכנות ראשונית, שנערכה בנושא זה, מצאה היתכנות טכנית וכלכלית גבוהה לפתרון זה (על בסיס תקדימים מוצלחים במקומות שונים בעולם, כולל במזרח התיכון). על פי בדיקה זאת, המתווה המוצע הוא להתחיל בשלב ראשון עם אי של 2,000-3,000 דונם, אשר יוקם באזור בו המים רדודים יחסית, מול חופי גבולה הצפוני של רצועת עזה. בהמשך האי יורחב בכמה שלבים, על ידי שימוש בפסולת בנייה ובפסולת מוצקה אחרת של עזה, עד לגודל סופי של 10,000 דונם.

אנרגיה: גז ואנרגיה מתחדשת

- פיתוח שדה הגז הפלסטיני Gaza Marine, תוך חיבורו לתשתית הולכת הגז הישראלית או המצרית. זאת, תוך שילובו כחלק ממערכת ההולכה והשיווק האזורית המשולבת של גז טבעי, המופעלת כבר כיום בשיתוף פעולה ישראלי-מצרי-ירדני.
- תחנת כוח גדולה המופעלת בגז על אי התשתיות.
- ניצול רצועת הביטחון שישראל צפויה לדרוש על אזורי הגבול של רצועת עזה עם ישראל להקמת מערכת של שדות סולאריים, בהתאם לרוחב רצועת הביטחון שתסוכם. השטח הגדול יחסית של שדות אלו יאפשר הקמה של מערך תחנות כוח סולאריות שייצרו כמות גדולה של חשמל.
- בנוסף, בתי המגורים והתשתיות החדשות שייבנו ברצועת עזה יתוכננו כך שיהיה ניצול רב של שילוב הנ"ל צפוי לאפשר אספקת חשמל עצמית מלאה ברצועת עזה ואף אספקה של כל או רוב צריכת החשמל של איו"ש.

מים

- מערך של מתקני התפלה גדולים שיוקם על אי התשתיות – יספק את צרכי מי השתייה וצרכים ביתיים ועירוניים אחרים של עזה והגדה המערבית.
- מערך מקיף של מתקני טיהור שפכים ברמה גבוהה, על פי הניסון המוצלח של ישראל ושימוש בידע ישראלי, אשר יקיף את כל היישובים העירוניים והכפריים בעזה (ובגדה המערבית). מי הביוב המטוהרים ברמה גבוהה ישמשו מקור מים עיקרי להשקיה בחקלאות (בדומה למצב בישראל), ויאפשרו להחיות מחדש את החקלאות, במיוחד בעזה, כענף חשוב של ייצור, תעסוקה ויצוא.

פאראקים תעשייתיים

- פיתוח של מספר אזורי תעשייה גדולים שיפעלו על פי המודל המוצלח של אזורי תעשייה באיחוד האמירויות ובמקומות אחרים במזרח התיכון. אזורי תעשייה אלה יהוו מוקד לפיתוח כלכלי ותעסוקה לשטחים נרחבים סביבם. אזורים אלה יוכרזו כאזורים בעלי מעמד כלכלי מיוחד שיאפשר להם למשוך חברות בינלאומיות ומפרציות גדולות.
- האזור החשוב ביותר המוצע לשמש כאזור תעשייה בעל מעמד מיוחד הוא אזור הגבול הצפוני של רצועת עזה. הוא יכלול את אי התשתיות והנמל הימי של עזה, את מרכז התחבורה בארז, וכן אזור תעשייה גדול שיוקם ביניהם לאורך הגבול עם ישראל. כל אלו יוגדרו כאזור כלכלי מיוחד, שיהווה מרכז פיתוח ותעסוקה לצפון הרצועה ולמרכזה. על פי בדיקת היתכנות ראשונית שנעשתה למיזם זה, הוא יוכל ליצור למעלה מ-150,000 מקומות עבודה (בתוך האזור וסביבו).

3. שילוב הכלכלה העזתית והפלסטינית בפרויקטים אזוריים

הפרויקטים שפורטו לעיל יישענו, בחלקם הגדול, על מסגרות רחבות יותר של שיתוף פעולה אזורי המתפתחות כבר באזור, בעיקר בהובלה של ערב הסעודית ואיחוד האמירויות (ובתמיכה בינלאומית). להלן כמה מהמיזמים הרלבנטיים בהקשר הפלסטיני.

- **הפרוזדור הכלכלי הודו – מזרח תיכון – אירופה (IMEC)**. עיקרו חיבור רכבתי מהים התיכון, דרך ירדן עד לנמלים הגדולים של ערב הסעודית ואיחוד האמירויות שעל המפרץ הערבי. קרוב ל-90 אחוזים מהנתיב הרכבתי כבר קיים ופועל (קווי הרכבת בערב הסעודית ובאמירויות וכן בישראל). השלמת החיבור של ירדן, ישראל והרשות הפלסטינית למערכת זאת תשנה באופן בסיסי את מערך התחבורה והסחר האזורי.
- **רשת של תחנות כוח סולאריות גדולות שיוקמו באזורים מדבריים בירדן ובמצרים**. תחנות כוח סולאריות אלה ייצרו כמויות גדולות של חשמל בעלות נמוכה, לייצוא למדינות שכנות. בעיקרו של דבר, זו תהיה הרחבה של המודל המוצלח של איחוד האמירויות וערב הסעודית בתחום זה. השתלבות פלסטינית במערכת זאת (לרבות הפרויקט שצוין לעיל על גבולות רצועת עזה עם ישראל) תביא לאספקה יציבה של חשמל לטווח ארוך, תוך הוזלה דרמטית בתעריפי החשמל. בכך יוסר חסם חשוב נוסף על הצמיחה הכלכלית הפלסטינית.
- **מקבצים גדולים של מתקני התפלת מי ים ומתקני טיהור שפכים**. הפרויקט שצוין לעיל של מקבץ מתקני התפלה גדולים על אי התשתיות של עזה, מתבסס על המודל הסעודי והאמירתי בתחום זה, ועל יכולות ביצוע של חברות סעודיות ואמירטיות. עזה יכולה להיות חלק מרשת אזורית זו, כספקית מים מותפלים, ואילו הגדה המערבית תהיה בצד הקולט.

- **גז טבעי:** השתלבות פלסטינית בשיתוף הפעולה הישראלי-מצרי-ירדני שכבר מתפתח בתחום זה.
- **פיתוח אזור צפון הים האדום,** סביב פרויקט הדגל הסעודי NEOM. פרויקט זה, בהשקעה כוללת של חצי טריליון דולר, יוצר גם הזדמנויות חסרות תקדים לפיתוח באזורים הסובבים אותו: סיני במצרים ודרום ירדן וישראל. תוכנית "הזינוק הכלכלי" בעזה תתחבר גם היא למנוע רב עוצמה זה של פיתוח כלכלי אזורי. אנו מציעים לשקול גם חיבור של הנגב והערבה (בדגש על עוטף עזה) למהלך אזורי רחב זה.

הערות לסיכום

- לאורך השנים ראינו כמה וכמה מהלכים לשיקום רצועת עזה, בעקבות סבבי מלחמה קודמים ו/או ניסיונות להסדרה או הרגעה ביטחונית. כל אלו לא צלחו כיוון שלא טיפלו במקביל ובמשולב בהיבט הכלכלי ובשורש המדיני של הבעיה. ללא מעטפת מדינית שתאפשר החלפת משטר חמאס בעזה בגוף שלטוני בעל יכולות ניהול אפקטיביות, לא יהיה ניתן לבנות ולשמר כלכלה בת קיימא.
- לפיכך, כדי להבטיח יציבות כלכלית, ביטחונית ומדינית לטווח ארוך, לאחר המהלך הצבאי, הגישה המוצעת בנייר זה היא של שילוב "תכנית זינוק כלכלי" עם הסדרה מדינית, במסגרת של שיתוף פעולה כלכלי אזורי. המרכיב הכלכלי חיוני לתמיכה במרכיב המדיני וכך גם להיפך. אין היתכנות לתכנית כלכלית ללא מעטפת מדינית תומכת.
- סיום המלחמה בעזה ללא פתרון על פי הקווים המנחים המוצגים בנייר זה, משמעותו הפקרה של עזה לכוחות הרדיקליים בחברה הפלסטינית וחזרה לנקודת המוצא של ערב ה-7 באוקטובר – אי יציבות בעזה ומצב של ניהול הסכסוך ברמות משתנות של אלימות. המחיר הגבוה של מדיניות זאת כבר ידוע.